

הרב הצבאי הראשי גד נבון (במרכז) בחר ברב זמל כסגנו. צעירי המפד"ל הפעילו לחצים על מערכת הביטחון כדי למנות את הרב צמל

רגד קוצו של יו"ד, כך מקובל במסורת היהודית, היו יהודים מאמינים מוכנים להתנצח ולהתנגח, ואולי אפילו למסור את נפשם. כיום אולי קשה למצוא כאלה, המדקדקים עד לקוצו של יו"ד. לעומת זאת יש כאלה המוכנים להילחם בחירוף נפש בגלל ההבדל שבין זי"ן לצד"י.

זהו, לכאורה, ההבדל שבין שני רבנים צבאיים, הרב זמל והרב צמל, שבגללם רוגשת הרבנות הצבאית מזה כמה חודשים. במשך חודשים אלה נטוש מאבק איתנים בצה"ל ומחוצה לו סביב השאלה הגורלית: מי יהיה סגנו של הרב הצבאי הראשי לצה"ל, הרב האלוף גד נבון? האם יהיה זה הרב הפיקודי של פיקוד המרכז, הרב אברהם זמל (אבידן), או שמא ייטב לצה"ל ולמדינה כולה, שהאיש שימונה לתפקיד סגן הרב הראשי לצה"ל יהיה הרב אפרים צמל, הרב הראשי של גייסות השיריון? בעיני הילוני עשויה סוגייה קשה זו להיראות אולי כפחות-ערך, אולם היא הצליחה כבר לגרום למהומה גדולה, להסעיר את חוגי היהדות הדתית, להטריד חברי כנסת ואפילו את שר הביטחון בכבודו ובעצמו. אך מה שחשוב מכל: היא הצליחה להחדיר, אומנם בדלת אחורית ולתחום הנראה לכאורה כחסר חשיבות, את הפולרי טיוציה אל תוך צה"ל.

כי ההבדל בין זמל וצמל אינו כהבדל שבין שני קוני למל, המאבק ביניהם, על תפקיד סגן הרב הצבאי הראשי, אינו רק מאבק על תואר ודרגה. זהו מאבק



שני קוני זמל



תגיע שעתו לפרוש מתפקיד. נבון כבר כי זכותו לבחור כסגנו את האדם הנראה בעיניו מתאים מבין הרבנים הצבאיים המכהנים בצה"ל.

בחירתו של נבון נפלה על הרב סגן-אלוף אברהם זמל (אבידן), הרב הפיקודי של פיקוד המרכז. זמל, בן למש" פחה ירושלמית ותלמיד חכם, שרכש לו הערכה בחוגים דתיים כבקיא מופלג בתורה וכתב צבאי היודע לשלב הלכה למעשה, שימש בשעתו כרב הצבאי של חטיבת ירושלים, לפני שש שנים מונה כרב הפיקודי של פיקוד המרכז.

לפני כארבע שנים עלה הרב זמל לכותרות, כאשר עמד במרכזה של שערוריה, שזכתה להדים בינלאומיים. זמל היה אחראי לעריכתה של הוברת רשמית של צה"ל, שהוצאה לאור על ידי הרבנות הצבאית ומפקדת פיקוד המרכז, שנישאה את השם בעקבות מילחמת יום הכיפורים וכללה "פרקי הגות, הלכה ומחקר".

החוברת, שהוצאה לזיכרם של חיילי הפיקוד שנפלו במלחמת יום הכיפורים, כללה בין השאר גם מחקר הלכתי שנכתב בידי הרב זמל עצמו, שבו עסק בבעיית הרג אורחים במלחמה על-פי ההלכה. בין השאר כללו קביעותיו גם את המסקנות ההלכתיות הבאות:

● "כאשר כוחותינו נתקלים באורחים, במלחמה או במירדף או בפשיטה, כל עוד אין הערכה ודאית שאין בכוחם ושל אותם אורחים לגרום נזק לכוחותינו, מותר ואף חייבים על-פי ההלכה להרוג אותם!"



הרב זמל השר ביטל

הרב צמל הרמטכ"ל חתם

● "בעת מלחמה, כאשר כוחות ישראל מסתערים על האוייב, מותר להם והם אף חייבים על-פי ההלכה להרוג גם אורחים טובים, כלומר אורחים הנראים כטובים. כגון דא אמרו: טוב שבגויים הרוג! ואין לתת אמון בגוי, שהוא לא יביא נזק לכוחותינו."

● "לפנינו מקורות ברורים המצביעים על כך שאין לתת אימון בגוי, ואפילו לא בגוי מתקדם ובן-תרבות, וכן תמיד יש לחשוש שמא אותו גוי, שגראת לכאורה כגוי טוב, יתן סיוע לאוייב, ומכאן גם עולה בצורה הותכת, שדינו של סיוען כדינו של אוייב, כלומר: עצם העובדה שהוא מגיש סיוע לאוייב הופכת אותו לאוייב קטן עויין ודינו כאוייב שמתור להרוג."

הדברים הנוראים שפורסמו בחוברת ושנתנו נשק תעמולתי בידי האוייב, הגיעו לידיעת הפיקוד העליון של צה"ל רק אחרי שהוחל כבר בהפצתה, אך מאחר שמלבד הנזק העצום שיכול היה פירסום תוכן החוברת לגרום לישראל, מנוגדים הדברים שהתפרסמו במחקרו של הרב זמל לתפיסה המקובלת והמקודשת של טוהר הנשק בצה"ל, ניתנה הוראה לחפסיק את הפצת החוברת (החשך בעמוד 42)

מנעים מלהתגייס לצה"ל, היה זה רק טבעי שהרבנות הצבאית הראשית מאיישת בצעירים מהזרם ממנו שואבת המפד"ל את המלאי האנושי שלה. משום מה היה נדמה לכמה מעסקני המפד"ל, שכתוצאה מכך הם יכולים לשלוט ולקבוע גם את המינויים בתוך הרבנות הצבאית עצמה.

כשחן הרב שלמה גורן בתפקיד הרב הצבאי הראשי, היה הרב מרדכי פירון סגנו. לפני שבע שנים, כשהחליף פירון את גורן בתפקיד, הוא מינה לו כסגן את הרב גד נבון. נבון ירש את מקומו של פירון לפני כשנה. עם מינויו הצטמצמה מעט השפעת המפד"ל על הרבנות הצבאית, כיוון שהרב נבון אינו מקורב לעסקנה השלטת כיום במפלגה זו.

אנשי המפד"ל לא יכלו להתנגד למינויו של גד נבון, כיוון שהוא היה המועמד הטבעי לתפקיד, בתוקף כהונתו כסגנו של פירון. אולם הם ביקשו שלפחות כסגנו של נבון ייבחר אחד מאנשיהם. אלא שהרב נבון לא מיהר למנות לו סגן, כשם שעשו קודמיו בתפקיד. בכך נמנעה זמנית ההתמודדות בינו לבין המפד"ל. לפני מספר חודשים צצה ועלתה שאלת מינוי סגן הרב הצבאי הראשי, כשברור לכל כי הסגן שייבחר הוא המועמד למלא את מקומו של הרב נבון בן ה-56, לכשי

שמנהלת המפד"ל על אחת מעמדות-הכוח החשובות הנמר צאות בידיה.

מאז ימי כהונתו הממושכת של הרב האלוף שלמה גורן בתפקיד הרב הצבאי הראשי של צה"ל, הפכה הרבנות הצבאית לאחד המיבצרים של המפד"ל, היא לא הפכה אומנם לגוף פוליטי, ופעולתה הצטמצמה בצה"ל בתחום הדתי בלבד, אבל מעצם טיבעה היא היתה יחידה שאליה נוקו בוגרי תנועת בני-עקיבא ובוגרי הישיבות שבשפעת המפד"ל.

הרבנות הצבאית יכולה להציב אותם בג'ובים של סמליית וקציני-דת וביחידות צה"ל השונות, או כמשגיחי כשרות במטחי צה"ל, כתוצאה מכך הפכה הרבנות למעין מכשיר-עזר בידי המפד"ל, באמצעותה ניתן היה להבטיח את שיחורם משירות מילואים של בוגרי היחידה, שהפכו כבר לעסקנים מפלגתיים, בימי בחירות פנימיות או פעילות מפלגתית אחרת. בתוך המפד"ל נמצאו גם כאלה שהתלוצצו, שניתן היה להשתמש ברבנות הצבאית כדי לגייס למילואים את אנשי הסייעות היריבות להם, כדי למנוע את נוכחותם והשתתפותם בהצבעות המפלגתיות. מאחר שמרבית צעירי המפלגות הדתיות החרדיות